

Personalutbildning skapade ökad sammanhållning i företaget

- Arbetsplats:** Smålandshamn AB, Oskarshamn
- Kontaktperson:** Lars Karlsson, VD, tel 0491-872 00
- Arbetslivsfondens handläggare:** Monica Jacobsson Höckert, Kalmar län
- Skribent:** Arne Sjögren, tel 010-661 27 74
- Sammanfattning:** Arbetsplatsprogrammet har varit ett lyft för alla på företaget. Det införda nya data- och ekonomisystemet har inneburit ett ökat ansvarstagande för alla och därmed en större förståelse för företagets ekonomiska villkor. Utbildning i ekonomi samt kontaktgrupper i alkohol- och narkotikafrågor har dessutom skapat en ökad förståelse och sammanhållning mellan olika yrkesgrupper. Uppbyggnad av en intern friskvårdsanläggning har blivit en viktig tillgång i företagets personalvård.

Bakgrund

Smålandshamn AB har sitt huvudkontor och administrativa centrum i Oskarshamn.

Företaget är ett av Oskarshamns kommun och privata intressen samägt företag.

Smålandshamn AB driver hamnverksamhet på entreprenad genom nyttjanderättsavtal med kommunerna i Oskarshamn och Västervik. Verksamheten omfattar utöver hamn- och godshanteringsverksamhet i hamnarna också lager- och magasinverksamhet, extern maskinuthyrning samt bogserbåtsrörelse i hamnarna Oskarshamn och Västervik. Genom avtal med Gunnebo AB bedrivs även godshantering vid Gunnebo AB:s industrikaj i Gunnebo.

Smålandshamn AB hanterar årligen 800.000 - 1.0 miljon ton gods. Godshanteringen fördelas på sågade trävaror, papper och pappersmassa, mineraloljor, färjegods och styckegods. Kunder till Smålandshamn AB är stora delar av den svenska exportindustrin. Som exempel kan nämnas Nordström & Thulin, SJ, Södra Skogsägarna, OK, MoDo samt en stor del av den småländska sågverksindustrin.

Intäkterna från godshanteringen fördelar sig relativt jämnt över de olika huvudvarugrupperna.

Sedan flera år tillbaka har Smålandshamn AB arbetat målmedvetet med att utveckla och förbättra sin organisation för att ligga på topp i jakten på en kost-

nadseffektiv och kompetent godshand-
tering.

Godshanderingen, med ständigt nya pro-
dukter, ställer fortlöpande nya krav på
god planering, lagervård och kontroll.
För att möta kundernas krav på effekti-
vet, smidighet och säkerhet måste Små-
landshamnar AB ständigt förnya och
hålla hög hanteringsteknik samt flexibili-
tet.

Under 1991 - 92 formulerade företaget en
övergripande företagspolicy inriktad på
beståndsdelarna: verksamhet och resur-
ser.

Olycksfall, arbetsskador och sjukfrån- varo

Stuveribranschen är i förhållande till
andra branscher klart överrepresenterad
när det gäller olycksfall.

Statistik 1990 i Smålandshamnar AB:

- *Antal olyckor 11 stycken
- *Samtliga olycksfall gäller stuveriarbeten
- *Vanligaste olyckorna är akuta belast-
ningsskador
- *De flesta olycksfallen drabbade män-
niskor i åldrarna 20 - 30 år
- *80% av skadorna medförde högst 7
dagers sjukskrivning
- *20% av skadorna krävde högst 1 må-
nads sjukskrivning
- *Tre fall av arbetsrelaterad hörselned-
sättning

Sjukfrånvaron 1991 var vid Smålands-
hamnar AB, 15 dagar per anställd och år.

Totalt har företaget ca 90 årsanställda
och omsätter ca 50 miljoner kronor per
år.

Mål

Smålandshamnar AB arbetar kontinuer-
ligt med ett antal projekt med syfte och
mål att utveckla företaget och dess perso-
nal.

Ett viktigt mål i arbetslivsfondprojektet
var att utveckla företagets organisation

genom att göra ansvarslinjer och ansvar-
sområden tydligare och samtidigt bredda
de anställdas kompetens.

Nytt data- och ekonomisystem

För företaget gäller det att utveckla och
aktivera det operativa och administrativa
data- och ekonomisystemet. Ekonomi-
arbetet kräver fördjupade kunskaper i ar-
betsuppgifterna samt en systematisering
och dokumentation av hela organisa-
tionen och dess arbete. För att lyckas
krävs ett starkt engagemang.

För att genomföra ett nytt data- och
ekonomisystem med tillhörande konti-
nuerliga uppföljningar krävs investering-
ar i ny datateknik och datakunskap.

Målet är att varje personalkategori ge-
nom att upprätta utbildningsplaner, ut-
bildas i datakunskap och ekonomi för att
kunna ta ett ökat ansvar och samtidigt
utveckla den egna arbetsuppgiften.

En ombyggnad av kontoret planeras så
att den administrativa och operativa
arbetsledningen placeras i våningsplanen
1 och 2 där våningsplanen kopplas sam-
man med en trappa.

Rehabilitering

Hamnarbetare har traditionellt varit en
yrkesgrupp där förslitningsskador på
grund av ensidigt arbete varit ett stort
problem. Förslitningsskadorna berör
oftast kran- och truckförare med monoto-
na och ensidiga arbetsuppgifter. Redan
innan detta arbetsplatsprogram tog sin
början arbetade företaget med att utveck-
la arbetsrotation för att minska belast-
ningsbesvären. Som följd av de omfattan-
de belastningsbesvären var målet att som
en viktig rehabiliteringsåtgärd iordning-
ställa en funktionell rehabiliteringslokal
med ändamålsenliga träningsredskap.

Andra viktiga mål var:

- att förbättra förarmiljön i truckarna.
- att minska luftföroreningarna vid maga-
sinarbeten genom att testa nytt miljö-
bänsle för truckarna.
- att arbeta med sprit- och narkotikafrågor
ur ett mänskligt perspektiv men också

som ett led i arbetsplats säkerheten.

Genomförande

Nytt data- och ekonomisystem

Projektet startades med att redan under 1992 upphandla ett helt nytt data- och ekonomisystem. Avsikten var att hitta ett system där företaget på ett betydligt bättre sätt än hittills även skulle kunna följa upp den dagliga verksamheten.

Datasystemet levererades och installerades under 1993.

En projektgrupp underställd ekonomichefen utarbetade därefter under året en helt ny kontoplan, vilken introducerades.

I det nya systemet ingick att införa ett resursplaneringssystem (MPS-system) i direkt anslutning till lönesystemen. MPS-systemet möjliggjorde uppföljningar på mycket förfinad nivå.

Systemet gav fler människor möjlighet att ta ansvar för sina arbetsuppgifter med en ökad kvalitet som följd.

Rehabilitering

För de redan drabbade som inte kunde tänka sig att arbetsrotera, bedömdes det som att det inte fanns mycket att göra i deras dagliga arbete för att förbättra och skapa en yrkesrehabiliteringssituation. För att skapa andra rehabiliteringsförutsättningar kontaktades företagshälsovården för att gemensamt med företaget genomföra utbildning och att utveckla ett rehabiliteringsprogram där en avancerad friskvårdsanläggning iordningställdes på arbetsplatsen som en central del i rehabiliteringsprogrammet.

För den som har besvär från förslitningsskador eller liknande har sjukgymnasten på företagshälsovården utarbetat ett speciellt träningsprogram som den enskilde kan utföra på arbetsplatsens friskvårdsanläggning istället för att åka till företagshälsovården. Upplägget sparar tid såväl för den anställda som för företaget.

Arbetsmiljön i truckar, maskiner och kranar

Som tidigare redovisats är det vår uppfattning att arbetsrotation är det bästa sättet att minska och kanske helt undvika förslitningsskador. Många människor vill dock inte acceptera arbetsrotation och önskar därför istället olika typer av tekniska hjälpmedel för att trots förslitningar klara sin arbetssituation.

Delar av arbetsprogrammet har därför inkluderat installation av spakstyrning och servoreglerade reglage i en del äldre truckar. Här inkluderas även installation av luftkonditioneringsanläggningar i äldre maskiner och truckar.

Under arbetsplatsprogrammet har ett fullskaleprov gällande alternativa bränslen genomförts i företagens verksamhet för MoDo Distribution. Denna verksamhet är koncentrerad till ett separat magasin, varför det bedömdes angeläget att utföra provet med renare bränsle inom denna organisation.

De truckar som användes inom denna verksamhet är sedan tidigare försedda med katalysatorer och partikelfilter för optimalt rena avgaser. Samtliga maskiner inom hela företaget kördes redan före provet med vegetabilisk diesel typ Scafi 101 eller så kallad "City-diesel".

Provet med vegetabilisk diesel föll dock inte särskilt bra ut och stoppades helt i samband med att denna diesel grönfärgades av skatteskal.

Alkohol- och narkotika policy

Som framgår av ansökan är hamnarbetare som yrkesgrupp klart överrepresenterade vad gäller olycksfall och arbetsskador. Detta beror inte på att denna bransch skulle vara speciellt mycket slarvigare än andra branscher, utan snarare på att riskerna i stuveribranschen är speciellt stora för olycksfall och arbetsskador. För branschen gäller att eliminera så många yttre faktorer som möjligt och på så sätt försöka skapa en säkrare arbetsplats.

Alkohol och droger är därför enligt vårt synsätt en av de viktigaste yttre fakto-

terna att bearbeta.

Mot denna bakgrund utarbetades under 1993 en gemensam alkohol- och drog-policy för företaget. Policyn antogs samma år av företaget och samtliga fackliga företrädare. En kortfattad skrift kring dessa frågor distribuerades under 1993 till alla anställda inklusive familjemedlemmar. I skriften framgår vilka inom företaget som utsetts som kontaktpersoner i dessa viktiga frågor.

Med hjälp av företagshälsovården anordnades utbildning i alkohol- och drog-frågor för samtliga anställda. För att skaffa företaget ytterligare kunskaper anordnades under en veckas särskild utbildning för två medlemmar av kontaktgruppen vid drog- och alkoholbehandlingshemmet i Tingsryd som arbetar efter Minnesota-modellen. Kontaktgruppmedlemmarna fick därvid under en vecka under fullt realistiska förhållanden följa behandlingsarbetet i Tingsryd. Kunskaperna och erfarenheterna från Tingsryd blev mycket värdefulla för det fortsatta arbetet rörande företagens policy i alkohol- och narkotikafrågor.

Företagets satsning med en bred information och därtill en egen alkohol- och narkotikapolitik har i praktiken inneburit att företaget har kunnat hjälpa flera medarbetare med denna typ av problem. En medarbetare med problem har som patient vårdats i Tingsryd och har därefter med stöttning från företagens kontaktgrupp återkommit till arbetet fullt ut.

Resultat

Nytt data- och ekonomisystem

Att införa det nya data- och ekonomisystemet var en mycket stor förändring för alla eller som någon uttryckte det, "det är som att ha växlat över från moped till Rolls Royce".

Den genomförda utbildningen har givit medarbetarna en större kunskap och självförtroende vad gäller ekonomi men också en positiv attityd till att använda termina-

ler som ett naturligt hjälpmedel i det dagliga arbetet.

Ett omfattande nätverk har tagits i bruk. Nätverket kommer under 1995 att utvidgas ytterligare och omfatta terminalplatser ute på de lokala arbetsledarkontoren dit var och en kan gå och rådfråga datorn om bl a efterkalkyler, driftsinformationer och återrapporteringar. Driftsinformationerna skall bli så utformade att exempelvis var och en skall kunna följa sin egen maskins status vad gäller drift och service.

Genom att fler människor får möjlighet att ta ansvar för sina arbetsuppgifter är det företagens uppfattning att kvalitet på arbetsinnehållet för den enskilde höjs samtidigt som intresset för företaget resultatutveckling ytterligare förbättras.

Rehabilitering

Den genomförda internutbildningen med hjälp av företagshälsovården blev en tillgång i arbetet att skapa förståelse och insikt om människors olika förutsättningar och problem.

Som tidigare beskrivits har företaget sedan tidigare infört en omfattande arbetsrotation för alla som vill. För några år arbetsrotation dock ett arbetssätt som inte riktigt blivit accepterat.

Som ytterligare ett led i miljösträvandena byggdes friskvårdsanläggningen upp. Anläggningen blev ett lyckat drag och används regelbundet av såväl "sjuka" som "friska" medarbetare.

Arbetsmiljö i truckar, maskiner och kranar

Provet med "miljö-diesel" blev inte helt lyckat. När produkten grönfärgades av skatteskäl uppstod miljömässiga problem med användningsmotstånd som följd.

Då produkten inte gick att anskaffa utan grön tillsatsfärg stoppades provet helt. Företaget har inte för avsikt att återupptaga provet då företaget inte kan se att denna produkt på något nämnvärt sätt minskar de skadliga ämnena i avgasutsläppen. Företagets erfarenhet är snarare

den motsatta. Företaget har efter proven återgått till att använda den ofärgade "City-dieseln" i hela sin verksamhet.

Som tidigare beskrivits förelåg svårigheten att få ett antal truckförare att arbetsrotera. Detta innebar att företaget istället blev tvungen att förbättra och bygga om truckarnas förarmiljöer för att underlätta arbetet. Detta arbete blev mycket uppskattat och medförde ett klart ergonomiskt lyft för miljöerna i truckarna. När truckarna därtill utrustades med luftkonditionering "var lyckan gjord" som någon uttryckte det.

Alkohol- och narkotika policy

Den genomförda utbildningen om drogers inverkan på människan kopplades senare samman med personliga utvecklingssamtal varvid individens egna möjligheter och förutsättningar i en missbrukssituation belystes och diskuterades.

De bildade kontaktgrupperna blev en stor framgång speciellt efter att ett par medarbetare fick möjlighet att följa återanpassningsfall vid Tingsrydshemmet och därvid bekanta sig med den sk Minnesota-modellen.

Kontaktgruppernas arbete har varit till stor hjälp i det dagliga arbetet att stötta individer med problem.

Värdering

Nytt data- och ekonomisystem

Införandet av det nya data- och ekonomisystemet har blivit ett lyft för personal och företag. På sikt kommer alla att omfattas av systemet och därmed en ytterligare utveckling av ansvarstagande, kvalitet och produktivitet till gagn för hela verksamheten och därmed en trygghetsfaktor för alla anställda.

Rehabilitering

Att genomföra arbetsrotation bland äldre medarbetare har varit svårt. Företaget har istället försökt att finna underlättande tekniska lösningar på tunga och ergonomiskt besvärliga arbetsoperationer bl a

i förarmiljöerna på företagets äldre truckbestånd. Resultaten har i båda tillvägagångssätten, arbetsrotation och ny teknik, rönt stor framgång med positiva produktionsresultat som följd.

Företagets friskvårdsanläggning har betytt mycket som en tillgång i personalvårdsarbetet på företaget.

Miljödiesel

Provet med miljödiesel föll inte väl ut vilket tidigare redovisats.

Smålandshamnar AB kommer efter slutförda prov endast att acceptera den färgade dieseln när myndigheterna kan visa på att denna tillsats är helt ofarlig. Under tiden tillämpar företaget gällande lagstiftning.

ISSN 1104-6449

November 1994